

**ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені Т.Г. Шевченка**

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

(Навчально-методичний комплекс)

**Упорядник: кандидат філософських наук,
доцент Чорна Л.С.**

Чернігів – 2011

УДК 63.3к73

Ч.48

*Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри філософії
та культурології.*

Протокол № 5 від 03.01.2011р.

Рецензенти:

Бичко А.К., доктор філософ. наук, професор;

Крук О.І., кандидат історичних наук, доцент;

Золотухін Г.О., доктор філол. наук, професор.

Культурологія: Навчально-методичний комплекс з дисципліни / Уклад. Чорна Л.С. – Ч.: Графіка, 2011. – 48 с.

В навчально-методичному комплексі викладено навчально-методичні матеріали, необхідні для вивчення дисципліни “Культурологія” студентами напрямку підготовки “Педагогіка”, “Психологія”, “Менеджмент”, “Фінанси”, “Управління трудовими ресурсами”, денної та заочної форм навчання.

Навчально-методичний комплекс складається із вступу, вимог до знань та вмінь, навчально-тематичного плану і програми дисципліни, тем і планів лекцій та семінарських занять. Даються рекомендації щодо самостійного вивчення дисципліни, методичні вказівки і тематика контрольних робіт, тестові завдання і питання для підсумкового контролю знань, список рекомендованої літератури до курсу в цілому.

УДК 63.3к73

Ч.48

© Л.С.Чорна, 2011

© ВЦ “Графіка”, 2011

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка.....	4
2. Мета і завдання дисциплін “Культурологія”.....	6
3. Навчально-тематичний план вивчення дисциплін ..	13
4. Зміст дисциплін по темах.	14
5. Теми лекцій та семінарів для студентів.....	17
6. Рекомендації та завдання до самостійної роботи студентів	23
7. Методичні поради і теми рефератів.....	26
8. Методичні вказівки і тематика контрольних робіт для студентів.....	28
9. Питання для контролю і перевірки знань	31
10. Короткий термінологічний словник.....	33
11. Список рекомендованої літератури.....	43

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Культурологія є філософською дисципліною, вона на протязі багатьох століть грає важливу роль у культурному вихованні молодого людини, формуванні культури та смаку студентів – майбутніх педагогів, психологів, менеджерів, економістів, управлінців, митників. Адже їх праця пов'язана з сутнісними потребами суспільства в людях високого культурного гатунку, які будуть нести в маси культурологічні цінності котрі співпадають з інтересами великої кількості людей XXI століття.

Культурологія визначає найбільш загальні закономірності формування і функціонування культури. Культурологія є системою знань про сутність, закономірності існування та розвиток людського культурологічного знання та способи пізнання культури широкими масами людей. Наукова дисципліна культурологія претендує на вивчення культури в усій повноті її виявлення на конкретних прикладах.

Пізнання сутності культури, виявлення закономірностей її розвитку та механізмів функціонування конкретних її форм є важливим завданням теорії культури. Опис процесу суттєвих змін цілісної культури в часі є її історією.

Культуру можна визначити як історично і соціальне зумовлене ставлення людини до природи, суспільства і до самої себе, об'єктивоване в продуктах людської діяльності (артефактах). Кожний тип культури є неповторним світом, який побудувало людське сприйняття дійсності і самої себе.

У складному й динамічному культурному процесі сучасна наука виділяє такі складові частини: а) за носіями виділяється культура *світова* і *національна*, б) за конкретними носіями виділяється культура (субкультури) *міська* і *сільська*, *професійна*, *непрофесійна* (народна творчість), *молодіжна*, культура *сім'ї* і окремої *людини*; в) на основі різновидностей людської діяльності виділяються дві форми культури: *матеріальна* і *духовна*.

Матеріальна і духовна культура кожного народу має універсальні риси, властиві всім культурам світу, та неповторні

специфічні риси, які сформувались у певних кліматичних й історичних умовах.

Програма вивчення нормативної дисципліни “Культурологія” складена відповідно до місця та значення дисципліни у структурно-логічній схемі, передбаченій освітньо-професійною програмою підготовки бакалавра та спеціаліста, і охоплює всі змістовні частини, визначені анотацією, розрахована на оптимальну кількість годин, передбачену стандартом.

Навчально-методичний комплекс складається з таких розділів: вступ, мета та завдання дисципліни, навчально-тематичний план, навчальна програма, плани лекцій, завдання для самостійної роботи студентів, тематика рефератів та контрольних робіт, питання для самостійного опрацювання, тести, орієнтовні питання до екзамену (заліку) та список рекомендованої літератури.

Саме в наш час, розвитку ринкових відносин та утвердження принципів демократії, вимагається особливе ставлення до культури, культурних здобутків, точність в культурологічних висновках, культура мислення, прийняття правильного культурологічного рішення та культурологічний підхід до аналізу суспільних явищ. Сьогодні навіть не значна культурологічна помилка керівника може привести трудовий колектив до негативних наслідків.

Культурологія розширює духовні обрії людини, утверджує і розвиває культуру мислення і дискусій, стимулює творчість людини, сприяє культурі мислення. Саме тому культурологія виконує цілий ряд соціальних функцій: пізнавально-евристичну, світоглядну, нормативно-мислительну, ідеологічно-оціночну, пропедевтико-виховну, інформаційну, котрі підвищують загальну культуру майбутнього бакалавра, спеціаліста, магістра, рівень його освіченості і професійної кваліфікації.

Даний навчально-методичний комплекс підготовлено з таким розрахунком, щоб максимально полегшити засвоєння програми з дисципліни “Культурологія”. Він допоможе

студентам глибше засвоїти культурологічну науку, організувати свою роботу з оволодіння системою знань з культурології, які широко використовуються в практичній роботі для вирішення життєвих проблем людей.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ “КУЛЬТУРОЛОГІЯ”

Основна мета курсу “Культурологія” - розвинути у студентів високу гуманістичну мораль і поведінку, сприяти духовному збагаченню молодої людини, виробити саму здатність до культуротворчої діяльності, ввести молодих людей у світ головних культурологічних принципів і понять, озброїти їх теоретичними знаннями про культурологічний досвід людства.

Вивчення дисципліни “Культурологія” допоможе студентам у формуванні знань про сутність культури як форми людської діяльності, засвоїти її різновиди, історико-типологічні ознаки, функції, сформувати уявлення про культурні процеси в їх історичному аспекті, сформувати культурні потреби та інтереси, сформувати уявленя про красу, здібності, відчувати, переживати й творити за її законами, розвивати творче мислення та культурологічний досвід студентів

Завдання курсу: вивчення студентами універсальних принципів організації культурного процесу та історичних типів культури передбачає оволодіння певними знаннями, вміннями та навичками: формування поняття про культуру як систему культурних феноменів; виявлення ментального змісту культури; дослідження типології культур; розуміння проблем соціокультурної динаміки; аналізу культурних кодів та комунікацій; глибоке оволодіння студентами знаннями, які допомагають в процесі навчання, творчого аналізу та мислення усунувати все антигуманне, псевдо-культурне, вульгарне, аморальне, неясне, суперечливе та безсоромне.

Навчитися ефективно використовувати культурні цінності на практиці, в процесі міркування, прийняття рішень, спілкування, суперечок, вирішення конфліктів.

Навчально-методичний комплекс включає в себе всі основні теми курсу “Культурологія”, викладених в стислій формі.

Комплекс передбачає послідовне ознайомлення студентів з предметом культурології як науки, історією культури, основними культурологічними напрямками, принципами і законами художньої творчості, правильного культурологічного мислення, розкриття змісту основних форм та видів мистецтва, культурної специфіки літературної творчості. Для цього відводяться відповідні теми. У першій темі з’ясовується предмет культурології, органічна єдність культури виховання і моралі як орієнтиру сучасного життя, складність культурних ідеалів та цінностей нашого життя. Друга - розкриває історію походження культури, та історію розвитку науки “Культурології”, яка зародилася і розвивалася в лоні філософії. Під культурою розуміли (і розуміють) передусім “поліпшення”, “обробіток”, “удосконалення” самої людини.

Третя тема досліджує культуру Давнього Сходу, її традиції, звичаї, напрямки, завдання, причини та класифікацію. Особливості культурного розвитку і життя в Індії, Китаї, Японії історичні етапи становлення. Можливі подібні та відмінні риси культурного життя. Вона є досить складною формою історичного розвитку та живучості культурологічних ідей і принципів, які протягом тисячоліть передаються майже без змін із покоління в покоління. Адже культурне наступництво і спілкування несе в собі інформацію про суспільство, людину її стиль і образ життя, національний менталітет, вказує на її істотні культурні ознаки, властивості, зв’язки, культуру відношення до інших людей тощо.

Четверта тема “Античний світ та його вплив на розвиток культури” – охоплює основні культурні надбання Стародавньої Греції, Стародавнього Риму. Розглядає проблеми переходу від хаосу до гармонії. Наголошується на величчї краси, досконалості, як форм регуляції людського життя і поведінки. Аналізується мімізис як ознака людської передачі знань, навичок та вмінь, розкривається парадигма західноєвропейської культури.

П'ята тема “Середньовічна культура” – висвітлює специфіку культурних процесів в Середні віки, роль християнської культури та схоластики як науки про ставлення людини до світу й інших людей. Аналізується розвиток духовної культури людини. Розглядає предмет культури середньовіччя, еволюцію поглядів на сутність “земного” і “небесного”. Показує практичне застосування знань з середньовічної культури в сучасній системі гуманітарного знання. Розяснює задачі які стояли перед середньовічними мислителями і обґрунтовує їх методологічне значення.

Шоста тема “Культура Відродження” – показує основні етапи розвитку західноєвропейської культурологічної думки. Досліджує значення антропоцентристських ідей та уявлень Стародавньої Греції та їх вплив на мислителів італійського Відродження. Аналізує силу впливу культурологічних теорій досократиків, піфагорійців, Сократа, Платона, Арістотеля та інших на творчість Данте Алігері, Франческо Петрарки, Лоренцо Валли та інших мислителів. Розглядає живучість культурних здобутків і теорій середньовіччя. Висвітлює історію культури періоду Відродження і гуманізму.

Сьома тема “Культура Нового часу” – розглядає поняття культури широко, неоднозначно, показуючи сутність і місце європейського бароко в культурному житті світу. Досліджує “Золоте століття” іспанського живопису. Взаємозв'язок фламандського та голландського мистецтва XVIIст. Складність і різноманітність стилів Рококо, Модерн їх естетичних оцінок. Культурологічні погляди на Романтизм, як сукупність ідей, думок і суджень про світовідчуття та як напрямок в мистецтві.

Восьма тема “Зародження та розвиток української культури, її зв'язок з слов'янськими народами” – включає в себе загальні правила та вимоги до систематизації історичних фактів стосовно періодизації української культури її архетипів та парадигм. Основи і природу культури Київської Русі. Український ідеал людини. Гармонію і досконалість як основи прекрасного в усіх героїв українських народних творів. Піднесене і низьке та їх роль в природі та історії культурно-

естетичної думки України. Розмаїтість українських культурних форм комічного (сатира, гумор, іронія, сарказм, дотепність). Розглядається діалектичний взаємозв'язок української барокової культури з західноєвропейською. Класицизм в українській культурі. Романтична концепція людини і світу в українській культурній традиції. Культура модерну в українській, російській і західній інтерпретаціях. Українська культура на зламі століть.

Дев'ята тема “Українська культура ХХ століття” – розглядає хронотоп української культури новітнього часу. Антропологічні проблеми в українській культурі. Міфологеми радянського тоталітаризму. Український і світовий кінематографи. Постмодерністську модель світу в українській культурі. Досліджує долю і роль культурологічних теорій українських мислителів ХХ ст. та їх сучасні модифікації, які створюються на основі творчих досягнень наших геніальних мислителів.

Десята тема “Світова культура Новітнього часу” вимагає творчого підходу, переборення стереотипу і догматизму, забезпечує широкі можливості для тіснішого зв'язку курсу куртурології з врахуванням новітніх досягнень сучасної науки. В ній коротко висвітлюється поняття “Новий театр”, “Авангардистський живопис”, “Нові засоби в музиці”, “Функціоналізм в архітектурі”. Неоміфологізм культурної свідомості. Культура висвітлюється як одна із суттєвих та універсальних властивостей людини. Увага зосереджується на сучасних: мистецтві, архітектурі, театру, кіно, музиці, живопису, скульптурі, літературі. Розглядається сутність упровадження культурологічних ідей в матеріальне життя сучасного суспільства. Специфічний наголос зроблено на сучасний постмодерністський побут та культуру людини.

Курс культурології є цілісною науковою системою, який має свою внутрішню логічну структуру де всі проблеми органічно взаємопов'язані і дають можливість студентам засвоїти запропонований матеріал.

Зміст дисципліни реалізується у трьох блоках – теоретичному, практичному та блоці самостійної роботи.

Теоретичний блок складається з десяти органічно пов'язаних тем. Практичний блок та розділ самостійної роботи включають теми, передбачені для вивчення на семінарських заняттях, підготовку рефератів та їх захист, виконання письмових контрольних робіт, індивідуальну роботу студентів над першоджерелами та іншою літературою. Крім того, надається повний список рекомендованої літератури, вивчення якої допоможе розширити та поглибити знання студентів з курсу “Культурологія”.

Вимоги до знань та умінь студентів:

У результаті вивчення навчальної дисципліни “Культурологія” студенти повинні:

Знати:

- Основні принципи і методологічні основи культурологічних досліджень;
- Історію культурологічних вчень; :
- Історичний розвиток культури, місце світових культур та їх ідей в структурі гуманітарних наук минулого й сучасності;
- Головні проблеми в типології культур: функції, структуру, властивості;
- Структуру культурної поведінки, свободу дії і вчинків особи;
- Основні механізми впливу культурних цінностей на виховання особистісних якостей людини в сучасній культурі;
- Зміст та загальну характеристику професійно-моральної культури праці, підприємництва і управління;
- Особливості соціокультурної свідомості;
- Сутність творчого характеру мистецтва;
- Особливості використання культурологічних знань в різних професіях;
- Особливості функціонування культури як системи культурних феноменів.

Уміти:

- Розкривати зміст основних складових елементів, які належать до культур різних народів;
- Аналізувати типи соціально-культурної реальності через наявну спадщину всіх високорозвинутих культур і епох людської історії;
- Розпізнавати основні культурні цінності кожного періоду, вказуючи на їх особливі й універсальні характеристики;
- Оперувати сучасним теоретико-методологічним апаратом для аналізу й роботи над культурною спадщиною;
- Використовувати першоджерела, при написанні контрольних робіт та рефератів з культурології;
- Використовувати культурологічні принципи для аналізу конкретного культурного стилю;
- Проводити культурологічний аналіз побуту і аналіз виробничих відносин;
- Застосовувати різні види культурологічних знань про мистецтво в роботі;
- Використовувати культуру мислення на практиці, в процесі керівної роботи або педагогічної діяльності.

Критерії оцінювання знань студентів:

В основу оцінки знань студента з курсу „Культурологія” покладені такі якісні характеристики:

- широта й глибина знань в обсязі навчальної програми;
- творче опанування теоретичного змісту курсу;
- обґрунтованість і аргументованість відповідей, точність визначень;
- самостійність і конструктивізм мислення.

Рівень знань студентів під час екзамену оцінюється на:

“*Відмінно*” виставляється за умов, які задовольняють зазначені вимоги. Студент повинен правильно відповісти на три теоретичні запитання. За своєю формою відмінна відповідь повинна бути повною та логічною, матеріал викладатися чітко.

“*Добре*” виставляється за умови, коли студент дає повні правильні відповіді на три питання, при цьому допускає неповне

висвітлення одного з питань, або при дачі правильних, але недостатньо повних відповідей на три питання.

„*Задовільно*” виставляється за умови, коли студент дає відповідь на два питання, або недостатньо висвітлює три теоретичні питання та допускає помилки.

„*Незадовільно*” виставляється в тих випадках, коли відповідь не задовольняє оціночних критеріїв або за рівнем повноти виявляється нижче вимог прийнятого мінімуму знань.

Рівень знань студентів під час заліку оцінюється за параметрами: „*зараховано*”, „*не зараховано*”.

„*Зараховано*” - знання оцінюються як достатні, якщо студент демонструє вільне володіння питаннями програми, безпомилково виконує практичні завдання. При відповіді на теоретичні питання допускаються деякі неточності.

„*Не зараховано*” - виставляється, якщо студент не володіє більшістю питань програми, не орієнтується в основних поняттях і категоріях культурології.

Студентам культурологія допоможе упорядкувати в своєму житті, вихованні, культурі спілкування, головне та другорядне, систематизувати отримані знання з культурології, оволодіти різноманітною інформацією в галузі архітектури, скульптури, живопису, музики, театру, кіно, з котрою вони зустрічаються в процесі навчання і в життєвій практиці. Крім цього, знання з культурології додає впевненості у власному культурному розвитку.

Зараз культурологія протистоїть всім негативним тенденціям в житті суспільства і допомагає вирішити ключові проблеми культурного розвитку людини.

Вивчення курсу культурології студентами вузів взагалі передбачає засвоєння ними наукових основ правильного культурологічного аналізу, який виробили і нагромадили культурологи протягом майже трьохтисячного розвитку.

НАВЧАЛЬНО – ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

№	Назва теми	Загаль- ний обсяг годин	Аудиторні заняття		Кон- суль- тації	Самос- тійна робота
			Лекції	Семі- нари		
1	2	3	4	5	6	7
1.	Предмет, поняття і сутність культури.	11	2	2	1	6
2.	Історія розвитку культури і культурології.	9	2	2	1	4
3.	Культура Давнього Сходу.	9	2	2	1	4
4.	Античний світ та його вплив на культуру.	13	2	2	1	8
5.	Середньовічна культура.	9	2	2	1	4
6.	Культура Відродження.	11	2	2	1	6
7.	Культура Нового часу.	11	2	2	1	6
8.	Зародження української культури та її зв'язок з слов'янськими народами.	11	2	2	1	6
9.	Українська культура ХХ століття.	13	2	2	1	8
10.	Світова культура Новітнього часу.	11	2	2	1	6
	Всього	108	20	20	10	58

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ ПО ТЕМАХ

Тема 1. Предмет, поняття і сутність культури.

Актуальність культури, її роль і значення в духовних пошуках особистості, становленні її ідеалів, цінностей, світогляду. Етимологія визначальних понять культури. Культурологія як філософська наука. Завдання курсу культурологія. Особливості вияву культури. Універсальний характер функціонування культури. Суспільний характер культури. Визначення культури, її сутність, суспільна роль та національні і регіональні особливості.

Тема 2. Історія розвитку культури і науки культурології.

Походження і головні етапи розвитку світової культури. Періодизація історії культури. Генезис культур світу та їх складових елементів. Сутність культурної еволюції і її відмінність від біологічної. Принципи класифікації культурної еволюції та її основні етапи. Ранні форми культури. Світосприйняття первісної людини. Міфологічна модель світу. Людина в архаїчній культурі. Культурологічний підхід до аналізу культури. Розвиток культурології як наукової дисципліни. Культурологічні парадигми.

Тема 3. Культура Давнього Сходу.

Особливість культури Давнього Сходу. Парадигма культури Давнього Сходу. Культура Стародавнього Єгипту. Культура Месопотамії. Давньосхідна модель світу. Людина в давньосхідних культурах. Культура Індії. Світ і людина в індо-буддійському типі культури. Культура Японії. Світ і людина в японо-буддійському типі культури. Культура Китаю. Світ і людина в даосько-конфуціанському типі культури. Сучасне використання культурологічних елементів Давньої Індії, Стародавнього Китаю, Єгипту, Месопотамії, Японії.

Тема 4. Античний світ та його вплив на розвиток культури.

Культура Стародавньої Греції. Проблема переходу від хаосу до гармонії. Доісторична Греція і класична Еллада. Людина і «космос» в давньогрецькій культурі. Науковий зміст культурологічних теорій досократиків (Фалеса, Геракліта, Демокріта, Протагора та ін.), піфагорійців, Сократа, Платона,

Аристотеля. Культура Стародавнього Риму. Специфіка і витоки римського генія. Людина і «космос» в давньоримській культурі.

Тема 5. Середньовічна культура.

Генотипологія середньовічних культур Заходу і Сходу. Середньовічна культура Західної Європи. Культура Візантії. Модель світобачення. Християнська ікона як образ світу. Храм як модель світобудови і як літопис: східна і західна моделі. Християнський ідеал. Роль християнської культури та схоластики як науки про ставлення людини до світу й інших людей. Аналіз розвитку духовної культури людини. Предмет культури середньовіччя, еволюція поглядів на сутність “земного” і “небесного”. Практичне застосування знань з середньовічної культури в сучасній системі гуманітарного знання. Головні задачі які стояли перед середньовічними мислителями, обґрунтування їх методологічного значення.

Тема 6. Культура Відродження.

Розвиток культури в епоху Відродження. Ренесансний антропоцентризм. Значення антропоцентристських ідей та уявлень Стародавньої Греції та їх вплив на мислителів італійського Відродження. Сила впливу культурологічних теорій античних мислителів на творчість Данте Алігері, Франческо Петрарки, Лоренцо Валли та інших мислителів. Розгляд значимості та живучості культурних здобутків і теорій середньовіччя в період Ренесансу. Історія матеріальної культури періоду Відродження і гуманізму. Літературні титани італійського Відродження. Північне Відродження. Крах ренесансного ідеалу.

Тема 7. Культура Нового часу.

Світоmodell Нового часу в європейській культурі. Європейське бароко. Реформація і контрреформація та їх слід у культурі Нового часу. Італійська барокова школа. “Золоте століття” іспанського живопису. Фламандське і голландське мистецтво XVII ст. Класицизм як мистецтво героїчної громадянськості. Стиль Рококо. Людина Рококо. Духовні пошуки XIX ст. Романтизм як світовідчуття і як напрямок у мистецтві. Епоха модерну. Стиль модерн - поєднання

традицій східного та західноєвропейського мистецтва. Символізм - естетико-філософська основа модерну. Особливості стилю модерн. Модерн як архітектурний стиль. Культура модерну в українській і західній інтерпретаціях.

Тема 8. Зародження та розвиток української культури, її зв'язок з слов'янськими народами.

Систематизація історичних фактів стосовно періодизації української культури її архетипів та парадигм. Основи і природа культури Київської Русі. Український ідеал людини. Гармонія і досконалість як основи людського ідеалу в героїчній культурі українських народних творів. Піднесене і низьке та їх роль в природі та історії культурно-естетичної думки України. Розмаїтість українських культурних форм комічного (сатира, гумор, іронія, сарказм, дотепність). Діалектичний взаємозв'язок української барокової культури з західноєвропейською. Козацтво як явище історії і культури. Барокова культура. Людина і світ у бароко. Староукраїнська барокова культура. Специфіка національного варіанта бароко в літературі, театрі і музиці. Ідеал класицизму в українській і європейській культурах. Романтична концепція людини і світу в українській і західній традиціях. Стиль модерн у Росії. Культура модерну в українській і західній інтерпретаціях. Українська культура на зламі століть.

Тема 9. Українська культура ХХ століття.

Хронотоп української та західної культур новітнього часу. Людина в українській і світовій культурах ХХ століття. Новий театр. Авангардистський живопис. Функціоналізм в архітектурі. Нові засоби в музиці. Міфологія радянського тоталітаризму. Український і світовий кінематографи. Неоміфологізм культурної свідомості. Постмодерністська модель світу в українській і світовій культурах. Загальні риси сучасної культури. Контекстуалізація.

Антропологічні проблеми в українській культурі. Дослідження актуальності і ролі культурологічних теорій українських мислителів ХХ ст. та їх сучасні модифікації, які створюються на основі творчих досягнень наших геніальних

мислителів. Актуалізаторська й маніпулятивна моделі в українській культурі ХХ століття. Причини та класифікація маніпулятивних типів. Засоби подолання маніпуляції у культурному житті України.

Тема 10. Світова культура Новітнього часу.

Проблема кризи європейської культури в гуманітарних науках середини ХІХ - ХХ ст. та її вплив на всі галузі духовного життя. Протестний пафос нігілізму. Теорія надлюдини Ф.Ніцше. Культурологічні основи психоаналізу, герменевтики, екзистенціалізму, неотомізму, культурологічна практика фовізму, кубізму, футуризму, абстракціонізму, експресіонізму, сюрреалізму.

Творчий підхід до культури в ХХІ столітті, переборення стереотипів і догматизму, забезпечення широких можливостей для тіснішого зв'язку культури з життям. Аналіз курсу куртурології з врахуванням новітніх досягнень сучасної науки. Методика дослідження культурологічних понять: “Новий театр”, “Авангардистський живопис”, “Нові засоби в музиці”, “Функціоналізм в архітектурі”. Неоміфологізм культурної свідомості ХХІ ст. Культура як одна із суттєвих та універсальних властивостей людини Новітнього часу. Мистецтво, архітектура, театр, кіно, музика, живопис, скульптура, література ХХІ століття. Сутність упровадження культурологічних ідей в матеріальне життя сучасного суспільства. Специфіка сучасного постмодерністського побуту та культури людини. Ідеї універсалізму в культурі ХХІ століття.

Сучасні форми і методи розповсюдження культури. Роль культури в міжнародному житті та політиці.

ТЕМИ ЛЕКЦІЙ ТА СЕМІНАРІВ ДЛЯ СТУДЕНТІВ

ТЕМА 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ КУЛЬТУРИ.

1. Культурологічний підхід до аналізу культури.
2. Культурологія як дисципліна.
3. Культурологічні парадигми.
4. Українська культурологічна думка.

5. Категорії культурології: культура, її сутність, генезис, мова.

ТЕМА 2. КУЛЬТУРА І СУСПІЛЬСТВО.

1. Структура суспільної культури.
2. Функції культури суспільства.
3. Культура як соціальне явище.
4. Культура та природа.
5. Культура та цивілізація. “Субкультура” та її функції.

ТЕМА 3. ПОХОДЖЕННЯ ТА РОЗВИТОК СВІТОВОЇ КУЛЬТУРИ.

1. Сутність культурної еволюції і її відмінність від біологічної.
2. Принципи класифікації культурної еволюції та її основні етапи.
3. Ранні форми культури.
4. Міфологічна модель світу.
5. Міфомодель слов'янського світу.

ТЕМА 4. КУЛЬТУРА СТАРОДАВНЬОГО СХОДУ.

1. Культура Стародавнього Єгипту.
2. Культура Месопотамії.
3. Культура Давньої Індії.
4. Культура Давнього Китаю.
5. Людина в давньосхідних культурах.

ТЕМА 5. КУЛЬТУРА АНТИЧНОГО СВІТУ.

1. Культура Стародавньої Греції.
2. Проблема переходу від хаосу до гармонії.
3. Доісторична Греція і класична Еллада. Людина і “космос” в давньогрецькій культурі.
4. Культура Стародавнього Риму.
5. Специфіка і витоки римського генія. Людина і “космос” в давньоримській культурі.

ТЕМА 6. *СЕРЕДНЬОВІЧНА КУЛЬТУРА.*

1. Генотипологія середньовічних культур Заходу і Сходу
2. Середньовічна культура Західної Європи.
3. Культура Візантії. Модель світобачення.
4. Культура Київської Русі.
5. Давньоукраїнська ікона як образ світу.
6. Храм як модель світобудови і як літопис: староукраїнська і західноєвропейська моделі.
7. Український ідеал.

ТЕМА 7. *КУЛЬТУРА ВІДРОДЖЕННЯ.*

1. Ренесансний антропоцентризм.
2. Титани італійського Відродження.
3. Північне Відродження.
4. Крах ренесансного ідеалу.

ТЕМА 8. *УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА БАРОКО.*

1. Світо модель бароко в українській і європейській культурах.
2. Козацтво як явище історії і культури.
3. Барокова культура. Людина і світ у бароко.
4. Староукраїнська барокова культура.
5. Специфіка національного варіанта бароко в літературі, театрі і музиці.

ТЕМА 9. *ЄВРОПЕЙСЬКЕ БАРОКО.*

1. Реформація і контрреформація та їх слід у культурі.
2. Італійська барокова школа.
3. “Золоте століття” іспанського живопису.
4. Фламандське і голландське мистецтво XVII ст.

ТЕМА 10. *КЛАСИЦИЗМ, РІЗНІ СТИЛІ І НАПРЯМКИ.*

1. Класицизм як мистецтво героїчної громадянськості.
2. Ідеал класицизму в українській і європейській культурах.
3. Стиль Рококо. Людина Рококо.

ТЕМА 11. ДУХОВНІ ПОШУКИ XIX ст.

1. Романтична концепція людини і світу в українській і західній традиціях.
2. Романтизм як світовідчуття і як напрямок у мистецтві.
3. Стиль модерн - поєднання традицій східного та західноєвропейського мистецтва.
4. Символізм - естетико-філософська основа модерну. Особливості стилю модерн.
5. Модерн як архітектурний стиль.
6. Стиль модерн у Росії.
7. Культура модерну в українській і західній інтерпретаціях.
8. Українська культура на зламі століть.

ТЕМА 12. КУЛЬТУРА XX ст.

1. Хронотоп української та західної культур новітнього часу.
2. Людина в українській і світовій культурах новітнього часу.
3. Новий театр. Авангардистський живопис. Функціоналізм в архітектурі. Нові засоби в музиці.
4. Міфологія радянського тоталітаризму.
5. Український і світовий кінематографи. Неоміфологізм культурної свідомості.
6. Постмодерністська модель світу в українській і світовій культурах.
8. Загальні риси сучасної культури. Контекстуалізація.

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.

Тема 1. Культура: сутність, мова як категорії культурології.

1. Структура культури.
2. Функції культури.
3. Сутність культурогенезу.
4. Культурна еволюція, її відмінність від біологічної.

Тема 2. Філософські концепції культурології.

1. Психологічна концепція культурогенезу.
2. Історична культурологічна школа.

3. Семіотична концепція.
4. Концепція культурогенезу в культурологічній школі.

Тема 3. Культура античного світу.

1. Уявлення про світ в давньогрецькій і давньоримській традиціях. Причини відмінності.
2. Ідеал людини в культурі античності.
3. Жанрове розподілення в грецькому і римському мистецтві.
4. Вплив античної традиції на формування західних цінностей.

Тема 4. Культури Сходу.

1. Людина і світ в культурах Сходу.
2. Буддистські культури (індійський та японський типи культури).
3. Даоско-конфуціанська (китайська) культура.
4. Особливості арабо-мусульманського типу культури.

Тема 5. Стародавня культура східних слов'ян.

1. Періодизація української культури.
2. Історія української культури в наукових дослідженнях.
3. Основні риси культури давніх слов'ян.
4. Слов'янський міфологічний світ.

Тема 6. Культура України в Княжу добу.

1. Особливості світорозуміння людини часів Київської Русі;
2. Соціальні світи Київської Русі;
3. Освіта, книжна справа і література.
4. Архітектура та образотворче мистецтво (іконопис, фреска, мозаїка).

Тема 7. Ренесанс: великі мислителі і митці.

1. Дайте Аліг'єрі — перший поет нової епохи.
2. Полеміка мислителів нової доби з теологічним аскетизмом: Бокаччо, Валла, Макіавеллі, Еразм Роттердамський.
3. Творці Високого Ренесансу: Леонардо і Рафаель.
4. Моральний ідеал у творах: М.Монтень, Т.Мор, Т.Кампанелла.

Тема 8. Доба бароко. Своєрідність українського бароко.

1. Філософія бароко.
2. Людина бароко і її моральні цінності.
3. Художня мова бароко.
4. Барокове мистецтво Західної Європи.

5. Українська барокова культура і мистецтво (освіта; література; іконопис і портретний живопис; архітектура).

Тема 9. Західноєвропейське мистецтво XIX ст.

1. Мистецтво романтизму: світовідчуття, ідеал краси, інтерес до національного минулого.
2. Реалістичне пізнання і відображення світу в різних видах мистецтва.
3. Особливості світобачення і сутність художньої творчості в імпресіонізмі.

Тема 10. Модерн як доба в культурі (кін. XIX - поч. XX ст.).

1. Причини виникнення модерну.
2. Головні риси і особливості модерну.
3. Символізм в літературі. Видатні представники.
4. Європейський символістський театр (Ібсен, Метерлінк, Гартман)

Тема 11. Східнослов'янський модерн.

1. Особистість і світ на зламі століть.
2. Піднесення національної ідеї в українській культурі кін. XIX - поч. XX ст.
3. Модерн в російському та українському живописі (Рєпін, Серов, Врубель, Васнецов, Нестеров, Рєрїх та ін.)
4. Гуманістичні традиції в українській літературі і драматургії (Л.Українка, О.Кобилянська, М.Коцюбинський, І.Франко, В.Стефаник).
5. Український театр на зламі століть (мандрівні трупи Кропивницького, Саксаганського, Карпенка-Карого).

Тема 12. Західна та українська культура XX ст.

1. Модернізм в світовій і українській культурі: літературі, живописі, кінематографі, архітектурі (кубізм і футуризм, абстракціонізм, сюрреалістичне мистецтво XX ст., конструктивізм, особливості українського модернізму).
2. Поп-культура, радянський андеграунд.
3. Постмодерністські мистецькі течії: кінетизм, соц-арт, гіперреалізм, концептуалізм, психоделічне мистецтво

РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Культурні надбання українського народу, існують завдяки культурологічному мисленню людини дійсності і безпосередньо пов'язані з суб'єктивністю та унікальністю людини, з її інтелектуальним проявом. Знання постійно примушує працювати особисті потенції людини, силу інтелекту та духовну наснагу. Культурологічний потенціал залежить від того чи вдається студенту неупереджено, без заздалегідь відомих, в більшості випадкових, постулатів самостійно здійснювати культурологічний пошук, вільно осмислювати культурні питання. Навчальною програмою передбачається, що значну частину матеріалу дисципліни з культурології студенти різних форм навчання мають оволодіти самостійно, силою власних інтелектуальних зусиль.

Мета цих методичних матеріалів і полягає в тому, аби спрямувати працю студентів, пробудити у них бажання самостійного осмислення найважливіших культурологічних питань. Культура мислення студента, аби здійснювати потрібний пошук, повинна бути підготовлена, тренувана. Найбільш ефективним засобом для цього є набір культурологічних вправ, тестів, питань, проблемно-пошукових ситуацій, які й покликані активізувати розумову діяльність. Відповідь на кожні вправу, тест чи запитання формується на основі вивчення відповідних розділів підручника чи посібника, першоджерел.

Формою контролю за якістю самостійного накопичення знань культурології можуть бути реферативні праці, контрольні роботи, участь студентів у роботі на семінарських заняттях, конференціях, симпозіумах. Перелічені форми вияву ефективності самостійної роботи студентів не лише поглиблюють знання з культурології та стимулюють їх потяг до подібних знань, виробляючи навички наукового пошуку, а й в цілому сприяють підвищенню загального рівня інтелектуальної, а отже й професійної підготовки студентів:

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Прослідкувати й визначити основні функції культури в суспільстві та їх вплив на особистісний розвиток.
2. Виявити сфери взаємодії та взаємовпливів культурології з іншими дисциплінами.
3. Проаналізувати етимологію та еволюцію поняття „гуманізм" у європейській культурі.
4. Показати роль проблеми спілкування в культурі Нового часу. Виявити причини її актуальності.
5. Проаналізувати основні вимоги ділової культури спілкування в трудовому колективі.
6. Підготувати повідомлення про сучасний розвиток культури.
7. Ознайомитись з особливостями культур різних епох.
8. Проаналізувати основні види й жанри мистецтва.
9. Розкрити суспільні функції культури.
10. Виявити основні ідеї культури „Бароко”.
11. Прослідкувати основні етапи становлення спілкування в людській культурі.
12. Показати основні тенденції розвитку європейської моди та її впливу культурні смаки.
13. Виявити джерела й причини формування художнього смаку.
14. Ознайомитись з існуючими культурологічними теоріями кольорів.
15. Виявити ідеї піфагорійського вчення про культуру життя.
16. Проаналізувати існуючі теорії „культурного розвитку" у минулому й сучасності.
17. Розкрити етапи становлення культури в Давній Греції.
18. Прослідкувати еволюцію „кризи європейської культури”.
19. Аналіз робіт Ф.Ніцше „Так говорив Заратустра”, „По ту сторону добра и зла”.
20. Характеристика ідейних та культурних основ одного з філософських напрямів: психоаналізу, структуралізму, герменевтики, екзистенціалізму, неотомізму.

21. На основі вивчення історії культурних уявлень античності виявити загальні характерні риси означеного періоду.
22. Прослідкувати витoki виникнення й інтерпретації таких понять „евдемонізм”, „гедонізм”, „атараксія”.
23. Які з ідей елліністичної культури було взято в культурну концепцію християнства? Чому?
24. Охарактеризувати культурні цінності християнства.
25. Розкрити культурний сенс проблеми храмового живопису у християнстві.
26. Виявити новизну культурних орієнтирів Нового часу.
27. Показати проблематичність культурних засад лицарства.
28. Проаналізувати культурні цінності буржуазного типу господарювання та їх вплив на подальший розвиток європейської культури.
29. Розкрити основний зміст розуміння проблеми культурного виховання.
30. Проаналізувати спільне й відмінне між культом і культурою.
31. Охарактеризувати один із варіантів сучасної неєвропейської форми культури. В чому його специфіка.
32. Основні вимоги культури до ділового одягу.
33. На основі вивчення прикладів давньосхідної та античної культури вивести загальні характерні риси й особливості обох.
34. На прикладі одної з культур прослідкувати еволюцію жанрів мистецтва. Указати її причини.
35. Пояснити загальнокультурне значення термінів „катарсис”, „калокагатія”, „канон”, „мімезис”.
36. Указати архітектурні особливості православних і католицьких храмів.
37. Здобутки українських дослідників культури.
38. Охарактеризувати розвиток сучасного кіно як культурного виду.
39. Показати особливості розвитку дизайну та модних технологій.
40. Виявити культурні засади сучасної реклами.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ І ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

Реферат - один з видів самостійної роботи студента. Користуючись рекомендованою літературою, студент повинен самостійно опрацювати обране питання і викласти в тексті реферату його предмет і сутність.

У *вступі* необхідно обґрунтувати вибір теми (вона актуальна, певний час упереджено досліджувалася тощо; доцільно також вказати на зв'язок теми з фаховими інтересами). Треба чітко визначити предмет, який розглядається.

В *основній частині* висвітлюється тема під певним кутом зору.

У *висновках* до роботи необхідно розкрити зв'язок висвітленого явища з іншими складовими культурного процесу, показати його значення для розвитку суспільства.

Наприкінці реферату обов'язково подається *список використаної літератури*.

Обсяг реферату - 10-15 аркушів машинописного (через 2 інтервали) або комп'ютерного тексту (13-14 розміром шрифту, через 1,5 інтервали).

Тематика рефератів.

1. Проблема співвідношення та взаємодії природи і культури.
2. Основні концепції культурогенезу в сучасній культурології.
3. Особливості первісної культури.
4. Міфологія і магія як культурні явища.
5. Ритуал первісний і сучасний.
6. Культура східного і західного типу.
7. Культура Стародавнього Єгипту.
8. Культура Месопотамії.
9. Розуміння місця людини у світі в давньосхідних культурах.
10. Архітектура Індії.
11. Світоглядні засади японського типу культури.
12. Японське мистецтво.
13. Бачення світу і людини в ньому в китайській культурі.
14. Арабо-мусульманська культура.
15. Пластичні мистецтва Стародавньої Греції і Риму.

16. Література Стародавньої Греції і Риму.
17. Культура Візантії.
18. Культура Середньовіччя.
19. Давньоукраїнська ікона як образ світу.
20. Людина в культурі Київської Русі та європейського середньовіччя.
21. Співвідношення язичництва та християнства в культурі Київської Русі.
22. Ренесанс в культурі Західної Європи.
23. Вплив Реформації на європейську культуру.
24. Козаччина як культурне явище.
25. Явище лицарства та його український варіант.
26. Бачення світу і місця людини у бароковому мистецтві.
27. Староукраїнська барокова культура.
28. Братські школи і їхня роль у розвитку вітчизняної культури.
29. Внесок Києво-Могилянської академії в розвиток української та російської культури.
30. Українська пісня і дума.
31. Класицизм та його ідеал в українській і європейській культурах.
32. Культурна спадщина Григорія Сковороди.
33. Реалізм в українській і європейській культурах.
34. Духовні пошуки Миколи Гоголя.
35. Роль творчості Т.Г. Шевченка в еволюції української культури.
36. Основні тенденції культурного процесу кінця XIX ст.
37. Архітектура модерну.
38. Український і європейський авангард.
39. Українська інтелігенція в період “українізації”.
40. Українська культура в 30-ті роки.
41. Людина в українській і європейській культурах повоєнного часу.
42. Культура України в умовах кризи радянської системи.
43. Постмодернізм в українській і західноєвропейській культурах.
44. “Масова культура” як явище культурогенезу.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ І ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ДЛЯ СТУДЕНТІВ

Вивчення курсу “Культурологія” передбачає, що культурний світогляд сучасної людини формується шляхом вивчення великого концептуально-тематичного матеріалу, досягнень різних культур і цивілізацій у вигляді комплексу ідей. Процес вивчення курсу “Культурологія” варто починати з переліку питань і тем, списку рекомендованої літератури. Опрацьовуючи відбірку літератури з кожної теми, слід звернути увагу на ключові поняття теми, які подано в короткому термінологічному словнику. Певний час належить виділити для ознайомлення з першоджерелами. Опановуючи напрямки і національні основи культури мислення східних та західних народів, слід прагнути до вироблення власного погляду на спільне та відмінне в культурологічних ідеях, концепціях та творчих здобутках мислителів з різних епох, цивілізацій, країн.

Незалежно від обраного фаху чи виду діяльності ціннісна вага професіоналізму завжди буде зростати пропорційно до культури суб'єкта. Вивчаючи культурологію ви вчитеся не лише творчо мислити, користуватися критеріями культури, а й завжди залишатися апологетом вищої правильності. У цьому і полягає смисл вимог до розуміння студентом основних принципів і законів культурного життя, які виробили і нагромадили передові філософські науки.

Контрольна робота – самостійно побудований процес вивчення культурологічної проблематики, який включає наступні моменти:

- Вибір теми;
- Ознайомлення з відповідною літературою;
- Ведення конспектів з окремих питань;
- Синтез усіх етапів праці у вигляді завершеного дослідження.

Для цього необхідно скласти план контрольної роботи, який повинен включати в себе:

1. Вступ.
2. Основну частину.
3. Висновок.
4. Список використаної літератури.

Загальний обсяг контрольної роботи складає 11-15 сторінок друкованого або написаного від руки тексту.

У **вступі** розкривається задум автора, тобто основна мета контрольної роботи та її завдання, актуальність даної проблеми, практична значущість питань, які привернули увагу студента.

В **основній частині** йдеться про найважливіші принципи, категорії і закони правильного культурологічного мислення, розкривається зміст основних форм культурної діяльності, складність всіх форм культурного спілкування. Наводяться приклади ідейних систем з культурологічної проблематики та творчих поглядів мислителів тощо.

У **висновках** роботи дається узагальнення автора з обраної ним теми. Слід робити посилання на наукові джерела, записуючи назву мовою оригіналу та вказуючи кількість сторінок, а перед тим – назву видавництва, місто та рік видання.

Теми контрольних робіт для студентів.

1. Сутність культури. Природа і культура.
2. Основні концепції культурогенезу.
3. Первісна культура і людина в ній.
4. Міфологія і магія як культурні явища.
5. Ритуал первісний і сучасний.
6. Культура східного і західного типу.
7. Культура Стародавнього Єгипту.
8. Культура Месопотамії.
9. Людина в давньосхідних культурах.
10. Культура Індії.
11. Культура Стародавнього Ірану.
12. Світ і людина в японському типі культури.
13. Специфіка японського мистецтва.
14. Світ і людина в китайському типі культури.

15. Світ і людина в арабо-мусульманському типі культури.
16. Особливості античної традиції.
17. Культура Стародавньої Греції.
18. Культура Стародавнього Риму.
19. Культура Візантії.
20. Культура Середньовіччя: східно-християнська і західно-християнська модель світобачення.
21. Давньоукраїнська ікона як образ світу.
22. Людина в культурі Київської Русі та європейському середньовіччі.
23. Співвідношення язичництва та християнства в культурі Київської Русі.
24. Ренесанс в культурі Західної Європи.
25. Вплив Реформації на європейську культуру.
26. Козаччина як культурне явище.
27. Явище лицарства та його український варіант.
28. Людина і світ у бароко. Староукраїнська барокова культура.
29. Братські школи і їхня роль у розвитку культури.
30. Внесок Києво-Могилянської академії в розвиток української та російської культури.
- II. Українська пісня і дума.
32. Класицизм та його ідеал в українській і європейській культурах.
33. Культурна спадщина Григорія Сковороди.
34. Реалізм в українській і європейській культурах.
35. Духовні пошуки Миколи Гоголя.
36. Роль творчості Т.Г. Шевченка в еволюції української культури.
37. Основні тенденції культурного процесу кінця ХІХ ст.
38. Український і європейський авангард.
39. Українська інтелігенція в період “українізації”.
40. Українська культура в 30-ті роки.
41. Людина в українській і європейській культурах повоєнного часу.
42. Культура України в умовах кризи радянської системи.

43. Постмодернізм в українській і західноєвропейській культурах.
44. Явище “масової культури”.

ПИТАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ І ПЕРЕВІРКИ ЗНАТЬ

1. Культура як предмет культурології.
2. Культура і природа.
3. Культура і цивілізація.
4. Сутність культурогенезу.
5. Культура і мова культури як категорії культурології.
6. Основні категорії культурологи.
7. Функції культури.
8. “Субкультура” і її функції.
9. Культурологічні концепції.
10. Історія вітчизняної культури в українській культурологічній думці.
11. Принципи класифікації культурної еволюції та її основні етапи.
12. Періодизація української культури.
13. Поняття “ментальність”.
14. Світоглядні “універсали” української культури.
15. Архаїчна культура. Міфологічна модель світу: основні універсали і символи.
16. Стародавня культура східних слов'ян: джерела вивчення; основні етапи розвитку.
17. Символічний космос язичництва східних слов'ян.
18. Культура Давнього Єгипту.
19. Культура Передньої Азії.
20. Модель часу і світу в давньогрецькій культурі.
21. Людина в культурі Давньої Греції.
22. Модель часу і світу в давньоримській культурі.
23. Людина в культурі Давнього Риму.
24. Культура Індії. Місце людини в ній.
25. Уявлення про світ в культурі Індії.
26. Традиційна культура Китаю і людина в ній.

27. Культура Китаю. Світо модель в даосько-конфуціанській традиції.
28. Японо-буддійська культура і людина в ній.
29. Світо модель традиційної японської культури.
30. Ісламська культура. Уявлення про світ і місце людини в ньому.
31. Людина в західній і східній культурах.
32. Середньовічне світобачення: східнохристиянська і західнохристиянська моделі. Діонісій Ареопігит і Августин Блаженний.
33. Архітектура і мистецтво Візантії (У-УШ ст.)
34. Культура Київської Русі.
35. Характеристика романського стилю середньовічної культури
36. Готичний стиль середньовічної культури: уявлення про людину і світ.
37. Модель часу в культурі Середньовіччя.
38. Православний храм як образ світу.
39. Світ в українському іконописі.
40. Антропоцентризм ренесансної культури.
41. Італійський Ренесанс: гуманістична традиція у філософії та мистецтві.
42. Іспанський Ренесанс: гуманістична традиція у філософії та мистецтві.
43. Німецьке Відродження: гуманістична традиція у філософії та мистецтві.
44. Північне Відродження.
45. Французький Ренесанс.
46. Криза гуманістичних ідеалів в пізньому Ренесансі.
47. Ренесансні ідеї в українській культурі.
48. Світ і модель часу в новій культурі.
49. Людина в культурі бароко.
50. Образ світу в бароковій культурі.
51. Козацька доба в українській культурі.
52. Людина в культурі українського бароко.
53. Світ в українському бароко.
54. Культура рококо. Ідеал людини в ній.

55. Класицизм. Концепція людини в ньому.
56. Раціоналізм нової культури.
57. Культура романтизму.
58. Концепція людини і світу в українському романтизмі.
59. Реалізм як відображення світосприймання ХІХ ст.
60. Суб'єктивізм в культурі кінця ХІХ ст.
61. Українська культура кінця ХІХ ст.
62. Імпресіонізм як світобачення.
63. Постімпресіонізм як світобачення.
64. Хронотоп новітньої культури.
65. Модерністська модель світу.
66. Постмодерністська модель світу.
67. Людина в новітній культурі.
68. Риси тоталітарної культури.
69. Культура ХХ ст. Новий театр.
70. Культура ХХ ст. Авангардистський живопис.
71. Культура ХХ ст. Функціоналізм в архітектурі.
72. Культура ХХ ст. Абстракціонізм як світобачення.
73. Культура ХХ ст. Сюрреалізм як світобачення.
74. Потік свідомості як художній дискурс новітньої культури.
75. Людина і світ в експресіонізмі.
76. Буття людини в концепції екзистенціалізму.
77. Концепція людини в поп-арті.
78. Концептуалізм як модель інформаційного суспільства

КОРОТКИЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

1. **Авангардизм** – рух в світовому мистецтві ХХ ст.
2. **Автопортрет** – портрет художника (живописний, графічний, скульптурний), виконаний ним самим.
3. **Акварель** – водяні фарби, котрі використовуються в образотворчому мистецтві, а також техніка живопису акварельними фарбами.

4. **Академізм** – напрямок в образотворчому мистецтві, який характерний для європейських художніх шкіл XVI – XIX ст. Виник в Італії.
5. **Аккорд** – співзвучність, яка складається як найменше із трьох звуків.
6. **Акмеїзм** – (від грец. гострота, пік, вища точка) – різновид російського неоромантизму поч. XX ст. Теоретик А. – поет М. Гумільов намагався відобразити реальність через природу, екзотику, минуле, світ речей і особисті взаємовідносини людей.
7. **Алегорія** – один із художніх прийомів, зміст якого полягає в тому, що абстрактна думка чи явище виступають у творах мистецтва у формі конкретного образу.
8. **Аксіологія** – теорія, яка розглядає філософські питання моральних цінностей.
9. **Альт** – 1. Низький жіночий голос (в хорі). 2. Струнний смичковий інструмент.
10. **Альтруїзм** – моральний принцип, котрий передбачає продавлення власного егоїзму, безкорисне служіння людям, готовність пожертвувати своїми інтересами на користь інших.
11. **Аморалізм** – моральний принцип, який обґрунтовує нігілістичне ставлення до суспільним, і в першу чергу до загальнолюдських , норм моралі та проголошує аморальність законним способом поведінки людини.
12. **Ансамбль** – 1. Спільна гра або спів в музичному мистецтві. 2. В образотворчому мистецтві та архітектурі єдність, цілісність елементів художнього твору.
13. **Антаблемент** – верхня горизонтальна частина будівлі, яка спирається на колони або стіни.
14. **Апсида** – напівкруглий в плані виступ алтарної стіни храму.
15. **Арія** – музикальний твір для голосу з супроводом оркестру, який є частиною опери, ораторії, кантати.

16. **Аркада** – ряд арок, які спираються на пілони чи колони.
17. **Атараксія** – категорія давньогрецької етики, яка характеризує стан непохитності, душевного спокою.
18. **Ампір** – пізній класицизм доби Наполеона.
19. **Атлант** – опора у вигляді чоловічої статуї.
20. **Бароко** – художній стиль в європейському мистецтві к. XVI – сер. XVIII ст. Зарод. в Італії.
21. **Базиліка** – прямокутна будівля, яка в середині розділена рядом колон стовпів.
22. **Балясина** – невеликі фігурні стопчики , підтримують перила балконі, огорож, сходів.
23. **Баритон** – 1. Чоловічий середній голос. 2. Мідний духовий інструмент.
24. **Барельєф** – низький рельєф, в якому зображення виступає над площиною не більш ніж на половину свого об'єму.
25. **Бас** – низький чоловічий голос.
26. **Бельведер** – площа або приміщення зверху будівлі, яка слугує для огляду навколишнього простору.
27. **Благо** – загальне поняття, котре використовується для позначення позитивної цінності предметів та явищ.
28. **Благодіяння** – дія, яка має позитивне моральне значення, оцінене моральним світоглядом як добро.
29. **Варіації** – інструментальний твір, в основі якого лежить тема пісенного і танцювального характеру.
30. **Ввічливість** – моральна властивість, яка характеризує поведінку людини, для якої повага до людей стала повсякденною нормою поведінки.
31. **Волюнтаризм** – в моралі – суб'єктивістський принцип розуміння діяльності, згідно якого людина повинна здійснювати свій моральний вибір незалежно від соціальних законів і суспільних норм, “вільно” визначати свою моральність.
32. **Вибір моральний** – акт моральної діяльності, яка виражається у свідомому виборі певної лінії

поведінки або конкретного варіанту вчинка, коли людина людина самостійно повинна прийняти моральне рішення.

33. **Гармонія** – уявлення про цілісність і досконалість організації естетичного об'єкта.
34. **Героїчне** – естетична категорія, яка характеризує естетичну цінність вчинків, дій та діяльності окремої особи, народу чи суспільства, які мають важливе значення для життя суспільства, держави чи всього людства.
35. **Гіпербола** – стилістичний художній прийом (засіб), за допомогою якого перебільшуються властивості предмета або явища.
36. **Готика** – стиль в мистецтві пізнього європейського середньовіччя (XII – XIV ст.).
37. **Горельєф** – високий рельєф, в якому зображення виступає над площиною більш ніж на половину свого об'єму.
38. **Гравюра** – різновид графіки, в якому зображення є друкованим відтиском рельєфного малюнка, нанесеного на дерево гравіром.
39. **Графіка** – різновид образотворчого мистецтва, в якому завдання образного відтворення вирішуються за допомогою малюнка.
40. **Гротеск** – худож. прийом, який отримав свою назву від орнаментів, які знайшли під час розкопок давньоримських гротів. Його завдання викликати здивування, сміх, вразити уяву за допомогою деформації, фантастичної комбінації різних предметів і явищ, єднання непокданого.
41. **Гедонізм (грец. - насолода)** – спосіб обґрунтування моралі її природи та цілей.
42. **Гуманізм** – принцип світогляду, в основі якого лежить переконання в безмежних можливостях людини і її здібності до вдосконалення, захист

свободи особистості та ідея про право людини на щастя.

43. **Демагогія** – це дія, яка направлена на оволодіння свідомістю мас в ім'я власних корисних цілей за допомогою аморальних цілей.
44. **Деонтологія** – розділ етики, в якому розглядаються проблеми обов'язку.
45. **Декаденство** – термін для позначення занепаду в мистецтві. В основі – твердження, що цивілізація вичерпала себе і вступила в епоху занепаду та згасання.
46. **Декор** – система художнього оформлення житлових приміщень і святкових залів, різноманітних предметів
47. **Драматичне** – естетична категорія систем нового та новітнього часів, яка відтворює напружене протиборство різних сил, тенденцій сторін у взаємозв'язках людини з природою, в житті суспільства та особи, а також форми емоційного переживання і жудожне відтворення цієї боротьби.
48. **Живопис** – вид образотворчого мистецтва, в якому завдання образного відтворення і пізнання явищ та предметів об'єктивної дійсності вирішуються за допомогою кольору.
49. **Ідеал естетичний** – історично конкретне, чуттєве уявлення або поняття про прекрасне.
50. **Ідилічне** – літературно естетичний термін, який позначає художню ідеалізацію простого способу життя, близького до природного.
51. **Імажинізм** – один із багатьох на поч. XX ст. напрямків декадентського мистецтва, який сформувався в Росії з 1919 р.
52. **Імпресіонізм** – напрямок в мистецтві, який найбільше проявився в французькому живописі 70 – 90 рр. XIX ст. (К.Моне, О.Ренуар, Е. Дега, та ін.).

53. **Іронія** – різновид комічного, а також спосіб створення комічного образу.
54. **Єзуїтизм** – антигуманістична система моральних принципів, яка виникає всередині закритої групи, касти.
55. **Інтуїтивізм** – напрямок в етиці, який твердить, що моральні поняття неможливо обґрунтувати за допомогою розуму і досвіду.
56. **Калакаготія** – термін античної естетики, який позначає гармонію зовнішнього та внутрішнього та є умовою краси людини.
57. **Канон** – система правил та норм в мистецтві, яка є пануючою в певний час, або в певному художньому напрямку.
58. **Катарсис** – термін античної естетики, який слугував для пояснення одного із суттєвих моментів естетичного впливу мистецтва на людину.
59. **Категоричний імператив** – категорія етики Канта; сформульований ним моральний закон.
60. **Квієтизм** – пасивно-споглядальне відношення до добра і зла як прояв волі Бога, відмова від бажань, прийняття будь-якої долі.
61. **Кіч** – відсутність смаку в літературі та мистецтві.
62. **Класицизм (від. латин. classicus – освічений)** – напрямок в літературі та мистецтві. Кін. XVII – поч. XIX ст. Виник у Франції, пропагує ідеї порядку, довершеності, досконалості художніх творів.
63. **Комічне** – естетична категорія, яка відтворює життєві явища, характеризуючи внутрішні протиріччя, які не відповідають тому, чим вони є насправді.
64. **Композиція** – спосіб побудови художнього твору.
65. **Красота** – категорія естетики, яка поряд з категорією прекрасне відображає такі естетичні властивості предметів і явищ дійсності, гармонійність, досконалість, упорядкованість.

66. **Кубізм** – модерністська формалістична течія в образотворчому мистецтві, яка виникла на поч. ХХ ст.
67. **Культура** – сукупність досягнень людського суспільства в виробництві, суспільному і духовному житті.
68. **Легалізм** – поняття, яке часто використовується в історії етики для позначення такої поведінки людей, яка тільки зовні нагадує суспільноприйнятні моральні вимоги, але не відповідає істинному духу моральності.
69. **Ліричне** – термін, котрий позначає утвердження в мистецтві цінності піднесених емоційних переживань особи.
70. **Маньєризм** - напрямок в художній культурі Італії ХVІ ст., як результат кризи гуманістичного мистецтва Відродження.
71. **Міра** – естетична категорія, яка відображає значущість якісно-кількісної визначеності та цілісності предметів, явищ і процесів об'єктивного світу.
72. **Мегафора** – худож. прийом, побудований на подібності явищ дійсності.
73. **Мімізис (з грец. Mimesis – відтворення)** – в античній естетиці основний принцип творчої діяльності митця.
74. **Меліоризм** – точка зору на співвідношення добра і зла в процесі розвитку світу, яка намагається подолати крайності оптимізму та песимізму.
75. **Модернізм** (від франц. – сучасний) – загальна назва літературних напрямків і течій ХХ ст. Представники цього напрямку намагались відобразити нові суспільні явища за допомогою принципово нових жанрів. (Дж. Джойс, М.Пруст, Ф.Кафка).
76. **Мораль** – предмет вивчення етики; форам суспільного світогляду, суспільний інститут, який виконує функції регулювання поведінки людини.

- 77. Музи** – “міркуючи” дочки Зевса і Мнемоніки, богині пам’яті. (Ерато – муза любовної поезії з лірою в руках. Євтерпа – муза ліричної пісні з подвійною флейтою. Полігімнія – муза священних гімнів, яка винайшла ліру і зображена зі свитком. Калліопа - муза епічної поезії та знання. Зображається зі свитком та паличкою для письма. Терпсіхора – муза танців з лірою та медіатором. Талія – муза комедії та легкої поезії з комічною маскою. Мельпомена – муза трагедії з трагічною маскою і плющевим вінком. Кліо – муза історії, даруюча славу. Уранія – муза небесна .
- 78. Натуралізм (від лат. – природа)** - напрямок в європейській та американській літературі останньої третини ХІХ ст. Теоретик напр. – франц. письменник Е. Золя. Вимагав відображати правду, відмовитись від будь-яких заборон.
- 79. Нігілізм** – принцип, який характеризує відношення людини до моральних цінностей суспільства; позначає заперечення загальних для всіх норм, принципів та ідеалів, невизнання будь-яких суспільних авторитетів.
- 80. Нормативна етика** – складова частина етики, яка вирішує проблеми смислу життя, призначення людини, зміст морального обов’язку людини, обґрунтовуються моральні принципи та норми.
- 81. Низьке** – категорія естетики, яка відображає максимально негативні явища дійсності, властивості суспільного та індивідуального життя.
- 82. Оцінка** – схвалення чи осудження моральною свідомістю різних явищ соціальної дійсності .
- 83. Патріотизм** – суспільний та моральний принцип , який характеризує відношення людей до своєї країни, яке проявляється як любов до батьківщини.
- 84. Песимізм** – погляди, згідно яких у світі панує зло, людина приречена на страждання і майбутнє не обіцяє нічого гарного.

- 85. Пуританство** – спосіб життя, для якого властива строгість моралі, аскетичні обмеження потреб, протест проти будь-якої розкоші і патріархальне ставлення до питань сім'ї та шлюбу.
- 86. Патетичне** – естетична категорія, яка відображає існування явищ, реальних та художніх, в яких в яскравій, діяльній формі виражається певний пафос.
- 87. Поп-арт** – напрямок сучасного модерністського мистецтва, який видає предмети промислового виробництва за художні твори.
- 88. Прекрасне** – естетична категорія, виступає як синонім естетичного.
- 89. Примітивізм** – формалістична течія в образотворчому мистецтві кін. ХІХ – поч. ХХ ст., яке навмисно стилізує художні форми первісного мистецтва, мистецтва культурно відсталих народів, народної творчості, дитячого розуму.
- 90. Реалізм (від лат. – речовий)** – художній метод в літературі і мистецтві. Відображав устремління митців до правдивого зображення дійсності.
- 91. Ригоризм** – різновид формалізму в моралі; моральний принцип, який характеризує спосіб виконання вимог моральності, який полягає у незаперечному дотриманні певних моральних норм.
- 92. Романтизм** – художній напрямок в мистецтві європейських країн, який сформувався в кінці ХVІІІ – поч. ХІХ ст. Для Р. характерний різкий розкол, розрив, несумісність ідеалу та дійсності.
- 93. Скептицизм** – погляди на людину, які принижують її моральні можливості, заперечують її моральну дієздатність.
- 94. Совість** – категорія етики, яка характеризує здібність особи здійснювати моральний самоконтроль, самостійно формулювати для себе моральні обов'язки і контролювати їх дотримання.

- 95. Сором** – прояв самосвідомості особи, моральне почуття, в якому людина виражає осуд своїх дій, мотивів і моральних якостей.
- 96. Сентименталізм (від франц. – почуття)** – течія в європейському мистецтві кін. XVIII – поч XIX ст., виник як реакція на раціоналістичне мистецтво класицизму. На відміну від класицизму сентиментальне мистецтво культивує почуття, природу, людські емоції, внутрішній світ людини.
- 97. Символізм** – напрямок в мистецтві кін. XIX – поч. XX ст, який продовжував традиції декадентської поезії. Для нього характерним є утвердження індивідуального сприйняття світу кожною людиною, спираючись на інтуїцію та використовуючи ідеї та символи.
- 98. Скульптура** – різновид образотворчого мистецтва.
- 99. Сюрреалізм** – напрямок мистецтва модернізму, який сформувався у Франції в 1924 р. в результаті друку “Маніфесту сюрреалізму”, закликаючого до художньої творчості без контролю розуму.
- 100. Теодицея** – виправдання Бога стосовно допущеного ним зла на землі.
- 101. Ташизм** – одна із гілок абстракціонізму.
- 102. Трагедія** – один із різновидів театрального мистецтва та літературно-драматичної творчості.
- 103. Трагічне** – категорія естетики, яка відображає наявність глибоких об’єктивних протиріч у боротьбі людини з природою, в сутічках протилежних суспільних сил, в діяльності та внутрішньому світі особи.
- 104. Утилітаризм** – етична теорія, яка бачить джерело моральності не у соціально-історичних законах, а в “породі людини”, в її природному прагненні відчувати насолоди і уникати страждань.
- 105. Фабула** – послідовність подій твору в їх логічних причинно-наслідкових зв’язках.

- 106. Фарисейство** – моральна якість, яка полягає у формальному показовому виконанні моральних правил.
- 107. Феліцитологія** – вчення про досягнення щастя.
- 108. Філантропія (грец. - людинолюбство)** – благодійність як форма прояву гуманізму.
- 109. Футуризм** (від лат. – майбутнє) – літературний напрямок модернізму поч. ХХ ст. Виник в Італії. Засновник – поет, письменник Ф. Марінетті прагнув створити “мистецтво майбутнього”, через нехтування традиційними формами та жанрами.
- 110. Цінності** – одна із форм моральних відносин суспільства.
- 111. Цинізм** – моральна якість, яка характеризує негативне ставлення до культури суспільства, до його духовних та моральних цінностей.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основні підручники:

1. Введение в культурологию. / Под ред. Е.В. Попова. - М., 1995.
2. Історія світової культури: Навч. посібник. / Кер. авт. кол. Л.Т.Левчук. -3-є вид. - К.: Либідь, 2000.
3. Культура українського народу. - К., 1994.
4. Культурологія ХХ в.: в 2-х т. / Подред. А.Я. Левит.-СПб, 1997-1998.
5. Меднікова Г.С. Українська і зарубіжна культура ХХ ст. - К., 2002.
6. Павленко Ю. Історія світової цивілізації. - К., 2000.
7. Полікарпов В. Лекції з історії світової культури. - К., 1999.
8. Попович М. Нарис історії культури України. - К., 1998.
9. Розин В. Культурологія. - Москва, 1999.
10. Теорія та історія світової і вітчизняної культури. / За ред. А.К.Бичко, - К., 1994.
11. Українська та зарубіжна культура. / За ред. М.Заковича. - К., 2002.

12. Українська культура: лекції. / За ред. Дмитра Антоновича. - К., 1993.
13. Українська художня культура: Навч. посібник. - К., 1996.
14. Чмихов М. Давня культура. - К., 1994.
15. Шевчук О.Л. Українська та зарубіжна культура. - К., 2002.
16. Мифы народов мира. Энциклопедия. - Т. 1. А-К. - М., 1980; Т. 2. Л-Я. - М., 1982. Изд.2-е: - М., 1987, 1988.
17. Словник античної міфології. / За ред. І.Я.Козовика, О.Д.Пономаріва. - К., 1989.
18. 100 найвідоміших образів української міфології. - К., 2002.
19. Энциклопедический словарь по культурологии. - Москва, 1997.

Додаткова література:

20. Аверинцев С.С. Поэтика ранневизантийской литературы. - Москва, 1977.
21. Аверинцев С.С. Византия и Русь. // Новый мир. -1988. № 7, 9.
22. Аверинцев С.С. Судьбы европейской культурной традиции в эпоху перехода от античности к Средневековью. // Из истории культуры Средних веков и Возрождения. - Москва, 1976.
23. Алпатов М.В. Художественные проблемы Итальянского Возрождения. - Москва, 1976.
24. Андреев А.А. Искусство, культура, сверхкультура. - М., 1991.
25. Античность как тип культуры. - Москва, 1988.
26. Антонова Е. Очерки культуры древних землевладельцев Передней й Средней Азии. - Москва, 1984.
27. Афанасьева В. Искусство Древнего Востока. - Москва, 1977.
28. Баткин Л.М. Итальянское Возрождение в поисках индивидуальности. 2-е изд. - Москва, 1989.
29. Бенеш Р. Искусство Северного Возрождения. - Москва, 1973.
30. Бернсон Б. Живописцы Итальянского Возрождения. - Москва, 1965.
31. Білецький А.О. Міфологія і міфи античного світу. // Словник античної міфології. - К., 1989.
32. Боннар А. Греческая цивилизация: В 2 т. - Москва, 1991.
33. Боровський Я.Є. Світогляд давніх киян. - К., 1992.

34. Брук Кристофер. Возрождение XII века. // Богословие в культуре средневековья. — К., 1992.
35. Бычков В.В. Византийская эстетика: теоретические проблемы. - Москва, 1977.
36. Вазари Д. Жизнеописания наиболее знаменитых живописцев, ваятелей и зодчих. - Москва, 1956-1971. - Т.1-5.
37. Вайнтруб И.В. Священные лики цивилизации. - К., 2001.
38. Вебер М. Протестантская этика и дух капитализма. - різні видання.
39. Вейнберг И. Человек в культуре Ближнего Востока. - Москва, 1986.
40. Виндельбандт В. Философия культуры. - М., 1994.
41. Винничук Л. Люди, нравы и обычаи Древней Греции и Рима. - Москва, 1988.
42. Виппер Б.Р. Искусство Древней Греции. - Москва, 1972.
43. Всеобщая история искусств: В 6 т. - Москва, 1960. -Т.2 Кн.1.
44. Гачев Г. Национальные образы мира. - Москва, 1995.
45. Гершензон-Чегодаева Н.М. Брейгель. - Москва, 1983.
46. Григорович В.Б. Великие музыканты Западной Европы: Бах, Гайдн, Моцарт, Бетховен. - Москва, 1982.
47. Григорьева Т.П. Японская художественная традиция. - М., 1979.
48. Гринченко Г. Хрестоматия по истории мировой культуры. - Москва, 1998.
49. Гуревич А.Я. Категории средневековой культуры. - Москва, 1984.
50. Древние цивилизации. - М., 1989. - Гл. 3, 4, 7, 12, 14.
51. Западноевропейская художественная культура XVIII в. - Москва, 1980.
52. Історія українського мистецтва: У 6 т. - К., 1967.
53. Історія української літератури: У 2 т. - К., 1988.
54. Історія української музики: У 6 т.-К., 1990.
55. Каптерева Т.П. Искусство Испании: Очерки. - Москва, 1989.
56. Карсавин Л.П. Культура средних веков. - К., 1995.
57. Касьянов Г. Українська інтелігенція 1920-30-х років: соціальний портрет та історична доля. - К., 1993.

58. Касьянов Г. Українська інтелігенція в русі опору 1960-80-х років. - К., 1995.
59. Клочков И. Духовная культура Вавилонии: человек, судьба, время. - Москва, 1983.
60. Крымский С., Парахонский Б., Мейзерский В. Эпистемология культуры. - К., 1993.
61. Куманецкий К. История культуры Древней Греции и Рима. - Москва, 1990.
62. Кууси П. Этот человеческий мир. - Москва, 1988.
63. Ле Гофф Ж. Цивилизация средневекового Запада. - Москва, 1992.
64. Левек П. Эллинистический мир. - Москва, 1989.
65. Лихачева В.Д. Искусство Византии IV-V вв. - Москва, 1986.
66. Лотман Ю. Феномен культуры. // Семиотика культуры: Труды по знаковым системам. Вып. 10. - Тарту, 1978.
67. Макаров А. Світло українського барокко. — К., 1994.
68. Маланюк Є. Книга спостережень. - К., 1996.
69. Маланюк Є. Нариси з історії нашої культури. // Дніпро. - 1991. - №1. - С. 146-177.
70. Массон В.М. Первые цивилизации. - Ленинград, 1989.
71. Матье М. Искусство Древнего Египта. - Москва, 1970.
72. Медведев И.П. Византийский гуманизм XIV-XV вв. — Л., 1976.
73. Межуев В.Н. Культура и история. - Москва, 1977.
74. Мид М. Культура и мир детства. - Москва, 1988.
75. Мойсеїв І. Храм української культури. - К., 1995.
76. Момджян Х.Н. Французское Просвещение XVIII века. - Москва, 1983.
77. Нарский И. Западноевропейская философия XIX века. - Москва, 1976.
78. Неупокоева Й. Общие черты европейского романтизма и своеобразие его национальных путей. // Европейский романтизм. - Москва, 1973.
79. Петров М. К. Язык, знак, культура. - М., 1991.
80. Підлісна Г.Н. Світ античної літератури. - К., 1981.
81. Попович М.В. Мировоззрение древних славян. - К., 1985.

82. Ревуненкова Н.Ф. Ренесансное свободомыслие и идеология Реформации. - Москва, 1988.
83. Рыбаков Б. Язичество Древней Руси. - Москва, 1988.
84. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. // Теорія літератури. - К., 2002.
85. Самосознание европейской культуры XX века. - Москва, 1991.
86. Тейлор З.В. Первобытная культура. - Москва, 1989.
87. Тейяр де Шарден П. Феномен человека. - Москва, 1987.
88. Тойнби А. Постижение истории. - М., 1992.
89. Удальцова З.В. Византийская культура. - М., 1988.
90. Уколова В.И. Античное наследие и культура раннего средневековья. - Москва, 1988.
91. Феномен української культури. - К., 1996.
92. Философия и искусство модернизма. - Москва, 1980.
93. Философия культуры. Становление и развитие. // Под ред. М.Кагана. -СПб., 1998.
94. Фрезер Дж. Золотая ветвь: исследование магии и религии, - Москва, 1980. Вып. 1-4.
95. Фрейд З. Психоанализ. Религия. Культура. - М., 1992.
96. Фрейд З. Тотем и табу. - М., 1997.
97. Хейзинга И. Номо... Опыт исследования игрового элемента в культуре. - Москва, 1993.
98. Хижняк З.І. Києво-Могилянська Академія. - К., 1984.
99. Шевченко І. Україна між Сходом і Заходом // Вісник АН України. -1991.-№12
100. Шетер И. Романтизм: предистория и периодизация // Европейский романтизм. - Москва, 1973.
101. Шпенглер О. Закат Европы. - М., 1992.
102. Эрвин Панофский. Готическая архитектура и схоластика // Богословие в культуре средневековья. - К., 1992.
103. Юдкін І. Східно-західні взаємини української культури // Українознавство в розбудові держави. - Кн. 1. - К., 1994.
104. Ясперс К. Осень Средневековья. - Москва, 1988.

Науково-методичне видання
КУЛЬТУРОЛОГІЯ
(Навчально-методичний комплекс)

Укладач: Чорна Лариса Сергіївна – кандидат філософських наук,
доцент.

Підп. До друку 05.01.2011. Формат 60x84/16.

Папір офс. Гарнітура NewtonС. Друк офс.

Ум. Друк. арк. 2,55. Обл.- вид. Арк. 1,75.

Тираж 100 прим. Замовлення 597/06.

ВЦ “Графіка” м.Чернігів, вул. Садова, 7 а.